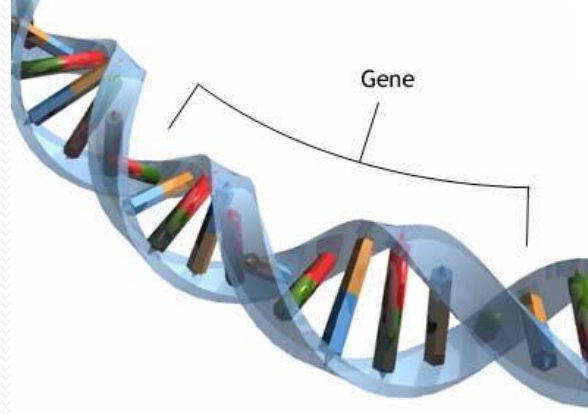

ZİHİN YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLAR VE ÖZELLİKLERİ

Giriş

- Gerek akademik gerekse **sosyal yaşamımızda** yani günlük hayatımızda öğrendiklerimiz zihnimizde birtakım **süreçler** sonucu oluşmaktadır.Çoğumuz bu süreçler ile sosyal hayatta **bağımsız** şekilde hareket edebilmekte ve yine akademik yaşamda başarılı olabilmekteyiz.

ADAM.

- Kimi bireyler doğumla birlikte bu süreçlere kalıtsal sorunlarla başlayabilmekte, kimileri ise doğum öncesi, doğum anında ve doğum sonrasında bazı nedenlerden dolayı bu süreçlerde problemlerle karşı karşıya gelebilmektedir.

- Kimileri için bu problemler çok **hafif** düzeyde iken ve okula yani akademik hayatına başlamadan **anlaşılması güç iken**, kimileri için bu problemin ciddiyeti **rahatlıkla gözle görülebilir düzeyde** olabilmektedir.

- Bu bağlamda kişinin hayattaki **başarısı** zihin **engelliliğinin derecesi** ile orantılı olabilmektedir.

Tanımlar

- **Özel eğitim** kelimesi çoğu zaman **zihin yetersizliği olan bireyleri, çağrıştırmak ta, özel eğitim alanında yapılan çalışmaların da sadece bu gruba özgü yapıldığı düşünölmektedir**

GELİN ONLARIN UMUDU OLALIM
Ülkemizde binlerce yardıma muhtaç engelli kardeşimizin; hasta bezi, gıda, ilaç, protez, tekerlekli sandalye ve tedavi yardımı beklediğini **biliyor musunuz?**

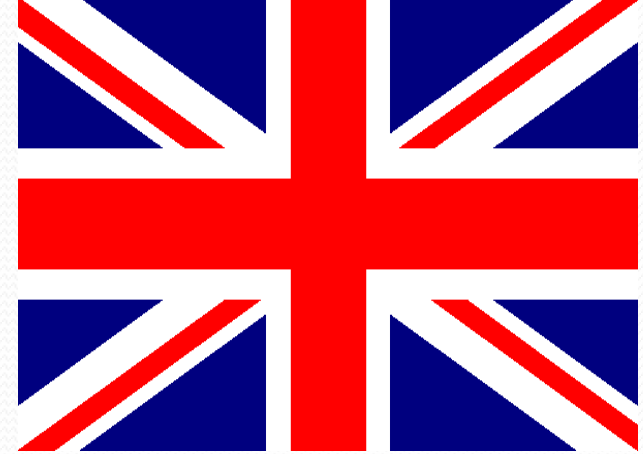
Bedensel Engellilerle Dayanışma Derneği
tel: (0216) 441 08 34 - 370 81 66 (pbx)
web: www.bedd.org.tr mail: bedd@bedd.org.tr

Derneğimiz; Bankalar Kurulunun 11.07.2003 gün ve 2003/5912 sayılı kararı ile Kamu Yazarına kabul edilmiştir.

- Oysa **özel eğitim** işitme, görme, bedensel yetersizlik, dil ve konuşma bozukluğu gibi alanları da kapsayan geniş bir yelpazedir.

- Tarihsel süreç açısından bakıldığında da **ilk özel sınıf** 1896 yılında **zihin yetersizliği olan çocuklar için** açılmıştır(Heward,2003)

- **Zihinsel yetersizlik** bir çok kişi ve kurum tarafından tanımlanmaya çalışılmıştır.
- Bu tanıma dair ilk girişim **18.yüzyılın** sonlarında İngiltere'de görölmektedir.

- Bu yüzyılda **zihinsel yetersizliği olanlarla ağır derecede zihin bozukluğu olanlar** ilk kez **yasal olarak birbirinden ayırt edilmiştir.**
- Ardından 1937'de Tredgold'un, 1941'de Doll'un yaptığı tanımlar önemli kilometre taşlarını oluşturmaktadır.

- Yapılan tüm bu tanımlamalarda **zeka, biliş ve öğrenmede yetersizlik** gibi ortak kavramlar göze çarpmıştır.

- Yine yapılan tanımlar,kişinin **bağımsız yaşaması** için gerekli olan günlük yaşamdaki davranışlarda veya becerilerdeki **sınırlılıkları** vurgularlar.

AAMR
FOUNDED 1876

- Zihin engelli bireylerin durumuna ilişkin çalışmalarda bulunan ciddi ve saygın bir dernek olan ABD'deki **Amerikan zeka birliği derneği**, zihin engelliliğin tanımlanması ve eğitimi üzerinde yıllarca çalışmalar yapmış ve günümüze kadar değişik tanımlar önermişlerdir.

- **AAMR(Amerikan Zeka Birliği)** 1956 yılında bu alandaki tanım karışıklıklarına son vermek,yeni bir tanım oluşturabilmek amacıyla bir **komite** oluşturmuştur.(Eripek 2003)
- Bu komite **1973**de **Grossman**'ın tanımını kabul etmiştir.

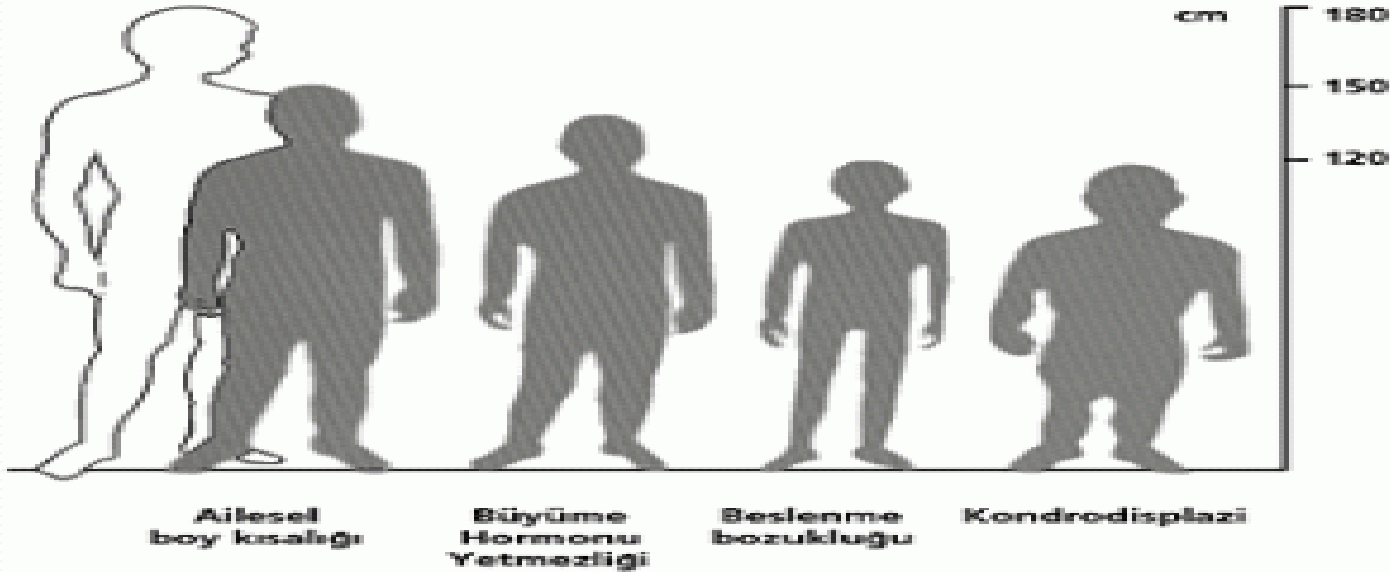

- ❑ Bu tanımda zihinsel yetersizlik durumu **3 ölçüt** göz önüne alınarak tartışılmıştır:
- 1.Zihinsel işlevlerde **önemli derecede** normalin altında olma

- 2.Uyumsuz davranışlarda **yetersizlik** gösterme

Etyoloji

- 3. Gelişim dönemi içerisinde ortaya çıkma (yetişkinlik döneminde oluşan beyin travmalarının sonucu olarak gelişen yetersizlik durumlarından ayırt edilebilmesi için bu ölçüte yer verilmiştir.)

- AAMR(1992) zihinsel engelin, bireyin halihazırdaki fonksiyonlarındaki önemli derecede **geriliği** ifade ettiğini açıklamaktadır.
- Bu durum zihinsel fonksiyonlarda ortalamadan **önemli derecede geride olma** ile aşağıdaki uyumsal davranış alanlarından **en az iki ya da daha fazlasında sürekli olarak sınırlılıkla** kendini göstermektedir.

❖ **AAMR'nin tanımında belirtilen uyumsuz davranış alanları aşağıdaki gibidir:**

- İletişim
- Özbakım
- Ev yaşamı
- Sosyal beceriler
- Toplumsal yararlılıklar
- Kendini yönetme
- Sağlık ve güvenlik
- Akademik işlevler
- Boş zamanları değerlendirme
- İş yaşamı

- AAMR, **2002 Haziran** ayında yayınlanan en son yönergesinde şöyle tanımlamaktadır:

Zihinsel engellilik, zihinsel işlevler ve **kavramsal, sosyal ve pratik** uyumsal becerilerde kendini gösteren uyumsal davranışların her ikisinde görülen anlamlı sınırlılıklar karakterize edilen yetersizliktir. bu yetersizlik **18 yaşından önce** başlar.

➤ Yapılan tanımın uygulanmasında 5 varsayım önemlidir. Bu varsayımlar tanımın ayrılmaz ögeleridir. Bu çocukların tanılanmalarında ve özel eğitim hizmetlerinin sunulmasında bu varsayımların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

• Varsayımı=Mevcut işlevlerdeki sınırlılıklar bireyin yaşları ve kültürü için tipik toplumsal çevre koşulları içerisinde ele alınmalıdır.

- Varsayım 2=Gerekli değerlendirme kültürel ve dil farklılıkları olduğu kadar iletişim, duygusal, motor ve davranışsal etmenleri göz önünde bulundurur.
- Varsayım3=Bireylerdeki sınırlılıklar çoğu kez güçlü olduğu özelliklerle bir aradadır.

TÜRKİYE'DE YAPILAN TANIMLAR

- 1972 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü'nde **Mitat Enç** tarafından yürütülen Doktora Seminer çalışmasında zeka geriliği olan bireyler şöyle tanımlanmıştır:

Zihin gelişimlerinde meydana gelen **yavaşlama, duraklama veya gerileme** nedeniyle davranış ve uyum yönünden **yaşıtlarına göre sürekli gerilik ve yetersizliği** olanlara geri zekalı denir (Çağlar, 1979, s. 12).

- Daha sonra bu tanım, 1975 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nca yayımlanan Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Yönetmelik'te aynen benimsenmiştir.
- Yalnızca tanımın devamına “...normal eğitim programlarından yararlanamayan” açıklaması eklenmiştir.

- Konunun yasal boyutuna bakıldığında 1983 yılında yürürlüğe giren **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu**'nda ve daha sonraki yıllarda yayımlanan yönetmeliklerde ve resmi kayıtlarda **zeka geriliği tanımına** yer verilmemiştir.
- 1990 yılına gelindiğinde, bu tarihte yayınlanan **Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı**'nda zeka geriliği olanlar şöyle tanımlanmıştır:

- Doğumdan önce, doğum esnasında ve sonraki gelişim sürecinde oluşan **çeşitli nedenlerle** zihin, sosyal olgunluk, psikodevimsel gelişim ve fonksiyonlarında **sürekli yavaşlama, duraklama ve gerileme** sonucu olarak yaşıtlarına göre **1/4 ve daha yüksek** oranda **gerilik ve yetersizliği** nedeniyle normal eğitim programlarından yararlanamayana “**geri zekalı**” denir

- 2000 yılında yayımlanan **Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**'nde (MEB, 2002) zeka geriliği, Zihinsel Öğrenme Yetersizliği terimi kullanılarak şöyle tanımlanmaktadır :
“Zihinsel gelişim **yetersizliğinden** dolayı, bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun **olumsuz yönde**, hafif-orta-ağır düzeyde etkilenmesi durumu.” (s. 12).

- Dört yıl sonra, **2004** yılında bazı değişikliklerle yayımlanan aynı Yönetmelik'te (MEB, 2004) 2002 AAMR tanımı dikkate alınarak zeka geriliği bu kez **zihinsel yetersizlik terimi** kullanılarak “18 yaşından önce ortaya çıkan zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde anlamlı **sınırlılıklar** görülen **yetersizlik durumu.**” olarak tanımlanmaktadır.

ÖZELLİKLERİ

✓ MOTOR GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

- Normal gelişim gösteren çocuklarda, yaşamın ilk iki yılında çocuğun kazandığı hareketler ileride kazanılacak hareket becerilerinin temelini meydana getirmektedir.

- Normal gelişim içindeki çocuklar doğumdan iki yaşına kadar başını dik tutma, nesnelere uzanma, yakalama, dönme, oturma, emekleme, sıralama ve yürümeyi içeren gelişimsel sırayı izlemektedir.

- Yaşamın ikinci yılından yedi yaşına kadar olan dönemde ise çocuk, koşma, topu tutma, atma, sıçrama, atlama, yakalama, fırlatma gibi becerileri elde etmektedir.
- Bu beceriler tüm çocukların ortak olarak gösterdiği, yaşam için gerekli temel becerilerdir.

- Zihinsel engelliliğe sahip çocuklarda tüm diğer gelişim alanlarında olduğu gibi, motor gelişim alanında da yetersizlikler vardır.

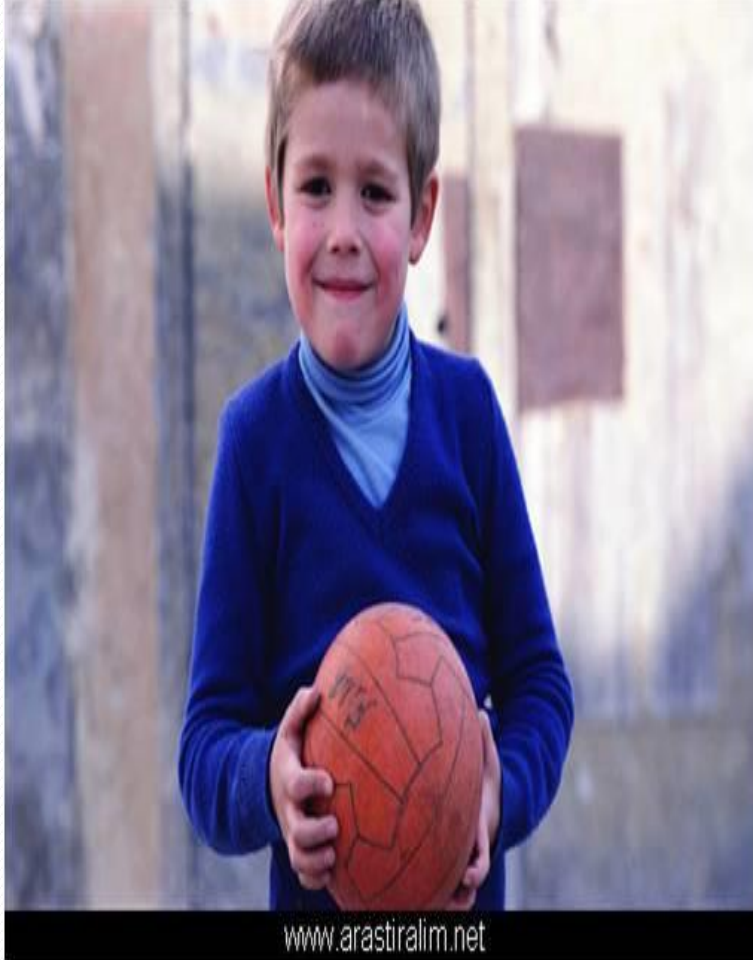

- Motor gelişim fiziksel gelişme ve büyüme ile bağlantılı olarak olgunlaşmaktadır.
- Zihinsel engelliliği olan çocuklarda genellikle **metabolik ve endokrin bozukluklara** bağlı olarak fiziksel büyüme ve gelişme normal akranlarının gerisindedir.

- Bu durum kaba ve ince motor beceriler ile el-göz koordinasyonunu da etkilemektedir.
- Zihinsel engelliliği olan çocukların sahip olduğu zayıf kaslar ve gevşek eklemler, yaşamlarının ilk yıllarından başlayarak motor gelişime ait basamaklara ulaşmada gecikmelere neden olmaktadır.

- Araştırmalarda, zihinsel engelliliği olan çocukların sosyal gelişimlerdeki yetersizliklerinden dolayı fiziksel aktivitelere katılmada güçlük çektikleri ya da çok az katılımlarının olması ve bu durumun da çocukların motor performanslarını olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir.

- Zihinsel engelliliği olan çocukların motor performansları zihinsel engelliliğin türüne ve derecesine göre de farklılıklar göstermektedir.
- Örneğin, Zuhulin (1974) tarafından yapılan çalışmalarda 6-10 yaş arasındaki Down Sendromlu çocukların motor becerilerinin hem normal çocuklardan hem de benzer zeka düzeyinde olan ancak Down Sendromlu olmayan diğer zihinsel engelli çocuklardan daha yavaş olduğu ortaya çıkmıştır.

- Down Sendromlu çocukların gevşek kas tonusu, kaslarındaki zayıflık ve eklemlerde normalden çok daha fazla esneklik gibi motor gelişimin normal seyrini etkileyen problemler vardır.

- Bu problemler Down Sendromlu çocukların tüm hareketlerini etkilemekte, normal dışı duruşlar ve yürümede bozukluklar meydana getirmektedir.

- İlk yılda motor gelişimleri oldukça yavaş olup ilk yılın sonunda çok seyrek olarak oturmayı başarabilmektedirler.

- Ayakta durma, sıralama ve yürüme arasında normalden daha uzun bir zaman aralığı bulunmaktadır. Down'lu çocuklar genellikle 3 yaş civarında yürümeye başladıkları görülür.

- El göz işbirliği geç ve g sağlanır.
- Ritimlere uymada zorlukları çoktur. Ritim hareketlerine alıştırmak çok alıştırma ve olumlu teşvik etmeyi gerektirir.

✓ ZİHİNSEL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

- Bu çocukların zihinsel gelişimleri bireysel farklılıklar göstermekle birlikte zihinsel süreçler ve işlevlerle ilgili bazı genel özellikleri vardır.

- Zihinsel engelli kişilerin öğrenmeleri güç ve zaman alıcıdır.

- Ayrıca bazı kavramları ya da becerileri yetişkinlikte bile tam olarak kazanmaları söz konusu olmayabilir.

- Hafif bir zihinsel engelliliğe bile sahip olsalar, normal akranlarının seviyesinde öğrenebilmeleri için özel eğitim desteğine ihtiyaç duymaktadırlar.

- Zihinsel engellilerin bir öğrenme görevini yerine getirirken geçtikleri basamaklar normallerden farklı değildir.
- Sadece bu basamaklardan geç ve güç geçerler.

- Zihinsel engelli kişilerin diğer tđm gelişimleri zihinsel durumundan etkilenmektedir.

- Bu çocuklar **soyut terim tanım kavramları, sembolleri ve genellemeleri** daha az anlayabilmektedirler.

- **Algıları kavramları ve tepkileri basittir.**
- Eşya olay ve durumları tam kapsayan ayrıntılı algı ve kavramları yoktur.

- Zihinsel engelli çocuklar, öğrenme ve diğer aktivitelere gerekli zaman dilimi içerisinde **dikkatlerini** odaklamada başarısızdırlar.

- Dikkat süreleri **kısa ve dağınıktır**.
- Bu durum zihinsel yetersizlikler yanında **güdülenme eksikliği** ile ifade edilmektedir.

- Zihinsel engelli çocukların çoğu **olumsuz çevre koşullarından** gelmektedir.

- Ailelerin sahip olduğu **çocuk sayısı çoktur**. Ayrıca ailelerin **eğitim düzeyi düşüktür**.
- Aileler **fakirdir**.
- Bu koşullarda çocuğun öğrenmeye **güdülenmesi yeterli değildir**.

- Diğer yandan zihinsel engelli çocukların geçmişte öğrenmeye ilişkin başarısız yaşantılarının olması öğrenmeye ilişkin tutumlarını olumsuz olarak etkilemektedir.

- Dikkat sürelerinin **kısa ve dağınık** olması öğrenme aktivitesi ile ulaşılmaya çalışılan **hedefe ulaşamamasına** neden olmaktadır.

- Çok ilginç buldukları çalışmalarda dahi **kısa bir süre sonra bırakırlar.**

- **Zaman kavramı**
saat, gün, hafta, ay ve yılı tanımak,
kavramak ileri
sınıflarda ancak
mümkün olabilir.
- **Geç ve güç gelişen**
bir kavramdır.

- **Yakın zamanda olanlara ilgi** duyarlar. Uzak gelecekle ilgilenmezler.
- Etkinlik bitiminde kazanacağı bir **mükâfat** önemli olup, okuma yazma öğrenmek, bir iş sahibi olarak ailenin geçimini sağlamak gibi ileri gelecek onları fazla ilgilendirmez.

- **Uzun ve kısa süreli bellekleri ile ilgili sorunları vardır.**
- **Zihinsel engelli çocukların kısa süreli bellekteki sorunlarının kaynağında, uygun öğrenme ya da transfer yöntemlerini kullanmada gösterdikleri yetersizlikler yer almaktadır.**

- Bilgiyi belleklerinde depolamak için mutlaka **tekrarlar** gereklidir.

- Öğrenme ya da bellekte tutma stratejilerini **kendiliğinden** kullanmazlar.
- Bilginin kısa süreli belleğe, kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe **transferi yavaş olmaktadır**.

- Yaşanılan uzun süreli başarısızlıklar “öğrenilmiş çaresizlik” geliştirme olasılığını artırmaktadır.

- Bu açıklamaya göre olaylar kendi kontrolünde değildir.
- Ne kadar gayretli olursa olsun yine **başarısız** olacaktır.

✓ DİL GELİŞİMİ İLE İLGİLİ ÖZELLİKLER

- Araştırmalarda zihinsel engelli çocukların **dil gelişimi düzeylerinin** zekâ yaşı düzeylerinden daha düşük olduğu bulunmuştur.
- Ayrıca zihinsel engelliğe sahip çocukların **alıcı dil düzeyleri ifade edici dil düzeyinden** daha yüksektir.

- **Konuşmaya** genellikle akranlarından daha **geç** başlamakta, özürlerinin şiddetine bağlı olarak yavaş ilerlemektedirler.

- Dil ve konuşma problemleri vardır.
- **Ses ve artikülasyon bozuklukları** normal çocuklardan daha **sık** görülmektedir.

- Yaşıtları olan normal çocuklarla anlaşmada **zorluk** yaşarlar.
- Kendi seviyelerinde konuşan **küçük çocuklarla** ilişki kurarlar ve anlaşabilirler.

- **Geç konuşmaya başlama zihinsel engellikte konusunda en belirgin etmen olup şüphe gerektirir.**

- **Duygu ve düşüncelerini açık ve bağımsız olarak ifade edemezler.**

- Bu çocuklara kendilerini ifade etme olanaklarının **verilmemiş** olmasından kaynaklanabilir.

- Duygu ve düşüncelerini **kelimelerle veya kısa cümlelerle** belirtirler.
- Sık sık **teşvik ve doğruluğunun tasdikini** beklerler.

- Genelde zihinsel engel gösterenler, özellikle zihinsel engellilikleri hafif derecede olanlar, **dil ve konuşmayı** zihinsel engel göstermeyenlerin geçtiği basamaklardan geçerek elde ederler.
- Fakat bu basamaklardan geçiş hızları **yavaştır.**

✓ AKADEMİK BAŞARI ÖZELLİKLERİ

- Zekâ ve başarı arasındaki yakın ilişki nedeniyle, zihinsel engellilik gösterenlerin **akademik başarılarının geride kalması olağandır.**
- Üstelik pek çoğu zihinsel düzeylerinden beklenileninde altında başarı göstermektedirler.

- Başarısızlık daha çok **okumada** özellikle **okuduğunu anlamada** olmaktadır.

✓ SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

- Zihinsel engelli kişilerin sosyal ve kişilik özelliklerinde **tipik bazı sorunlar** görülebilmektedir.
- Bu sorunlar kısmen toplumdaki kişilerin bu çocuklara yönelik **tutum ve davranışlarıyla**, kısmen de çocuğun geçmişte kendisinden **beklenen davranışları yerine getirmedeki başarısızlıklarıyla** ilişkilidir.

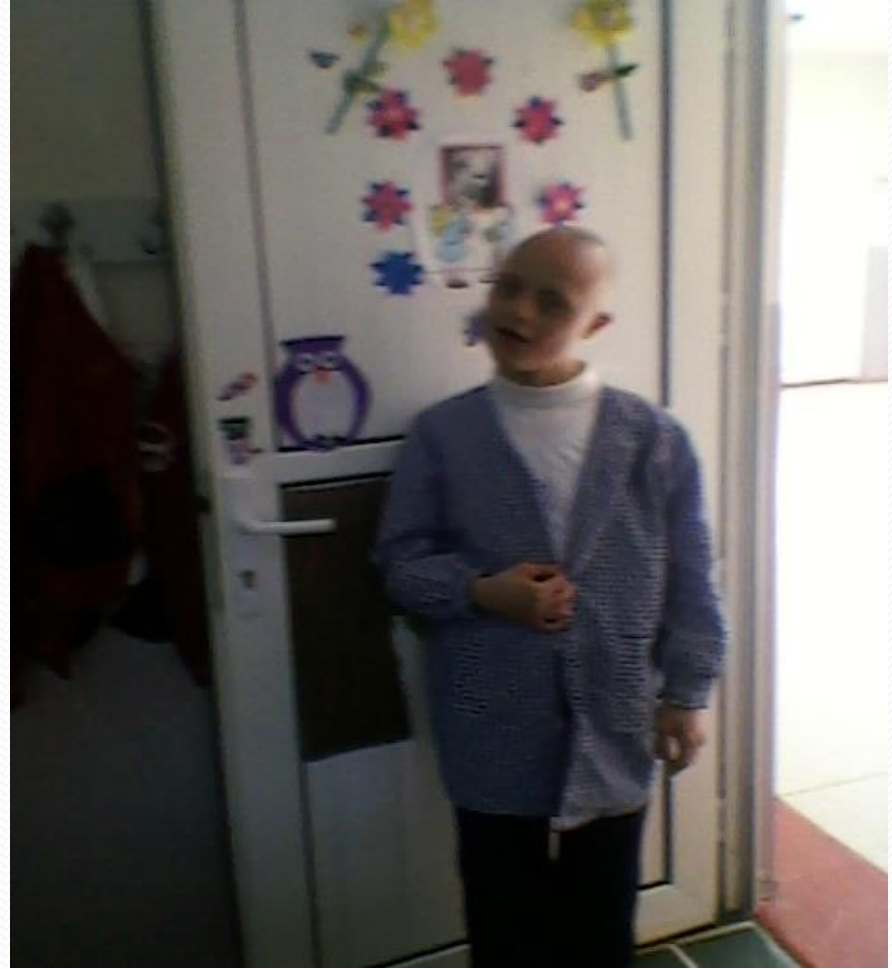

- Zihinsel engelli olan kişi olumsuz **geçmiş yaşantıları** ve sınırlı zihinsel kapasiteleri nedeniyle kaygı ve engellenmişlik duygularını daha yoğun yaşayabilmektedir.

- Yakın çevresindekilerle kolayca **dostluk** kuramazlar.
- Kursalar bile dostluklarını uzun süre devam ettiremezler.

- Yakın **menfaatler** ortadan kalkınca **dostlukları sona erer.**
- Kolayca **küser** ve dostluklarını sona erdirirler.
- **Yalnızlığı** tercih etme eğilimleri vardır.

- Sosyal ilişkilerinde grupta daima **başkalarına tabi olma** eğilimleri vardır.
- Oyun ve toplum kurallarına uymakta zorluk çekerler.
- Kuralları güç oyunlara ve sosyal etkinliklere katılmak istemezler.

- Nezaket ve görgü kurallarına uymada gerililikleri vardır.
- **Sosyal durumlara kendi kendilerine uymada zorluk çekerler.**

✓ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

- Bu çocukların **öz güven** duyguları gelişmediğinden bağımsız olarak hareket edemezler.
- Cesaretleri çabuk kırılır.
- **Sebatsızdırlar.**

- **Sorumluluk duyguları gelişmediğinden sorumluluk almak istemezler.**
- **Kendi kendilerine işe başlamak istemezler.**
- **Geç ve güç dostluk kurarlar.**

- Başkalarının ilgilerine, ihtiyaçlarına, duygu ve düşüncelerine **saygı duymazlar**.
- Duygularını kontrol etmede güçlük çekerler.
- **Aşırı öfke saldırganlık sevinç tepkileri** gösterebilirler.
- Vücut temaslarından ve sarılmaktan hoşlanırlar.

✓ ÖZBAKIM ÖZELLİKLERİ

- **Tuvalet eğitimlerini geç kazanırlar.** Bazılarında **gece işemeleri** devam edebilir.
- **Temizlik, giyinme, soyunma, vb. özbakım becerilerini geç kazanırlar.**

✓ MESLEKİ UYUM

- Toplumda **hafif derecede zihinsel engellilerin** beceri istemeyen ya da yarı beceri isteyen iş ya da mesleklerde **başarılı olduklarına** ilişkin inanış vardır.
- Bu inanışı araştırma sonuçları da desteklemektedir.

- Genellikle **gelişmiş ülkelerde** insanlar bu çocukların özel gereksinimlerine **daha duyarlı** olmakla birlikte, otomasyonun hızla gelişmesi ve yaygınlaşması, zihinsel engelli çocukların yapabilecekleri fazla bir beceri istemeyen ya da yan beceri isteyen **işleri gün geçtikçe azaltmaktadır**.

- Ülkemizde bu konuda yapılan bir araştırmada , **Eskişehir ili merkezinde 1982–1983 ile 1983–1984** öğretim yıllarında alt özel sınıfları bitiren **135 eğitilebilir zihinsel engelli çocuk** izlenmiştir.
- Araştırmada bu çocukların yaklaşık $1/3$ 'ünün bir işte çalıştıkları belirlenmiştir.
- Ancak işten ayrılma ve iş değiştirme oranları oldukça **yüksek** olduğu bulunmuştur.

- Çalışılan iş ya da meslekler genellikle **oto tamirciliği**, **berber çıraklığı**, **garsonluk** gibi yarı beceri isteyen işlerdir.

- Bütün bu açıklamalar **hafif derecede zihinsel engellileri** kapsamaktadır.
- **Orta ve ağır derecede zihinsel engellilerin** bir iş ya da meslek edinmeleri hafif derecede zihinsel engellilerden çok daha güç olmaktadır.

- Bu çocuklar için **korumalı iş yeri uygulamaları** yaygındır.
- Zihinsel engelli çocuklar burada başkalarının **rehberliği ve denetimi** altında çalışmaktadırlar.

- Bu çocuklar bir etkinliği, **bir işi tümü ile öğrenmek için onların basit parçalara ayrılmasını** isterler.
- Önce parça parça sonra bütün olarak öğrenebilirler.
- Öğrenim hızları yavaştır.
- Zihinsel engelli çocuklar **monoton işleri** yapmaktan hoşlanırlar.

- Kendilerine öğretilen işleri **hileye sapmadan** yaparlar.
- Çünkü davranışları alışkanlıkları tarafından yönetilir.
- **Monoton işlerde normal çocuklardan üstün başarı** gösterirler.

- **Zihinsel engelli çocuklar işlerine bağlıdır.**
- İşe tam zamanında gelir ve tam zamanında ayrılırlar. İşve işyerindeki kurallara uyarlar.
- **Meslek alanlarında iyi eğitilebilirler.**

✓ AİLE ÖZELLİKLERİ

- Ailenin genellikle **sosyo-ekonomik** düzeyleri alt düzeydedir.
- Ailenin **çocuk sayısı** fazladır.
- Anne babanın eğitim düzeyleri genellikle **düşüktür**.

- Çocuğu evde öğrenmeye teşvik edecek bir ortam **yoktur.**
- Ailenin sosyo-ekonomik durumu çocukların düzgün **beslenmesine** olarak sağlayamamaktadır.
- Ailede çocuğun normal **beden, sosyal, zihinsel, duygusal ve kişilik gelişimini bozacak birçok neden vardır.**

YAYGINLIK

- GemiŖte ve günümüzde zihinsel engelli çocukların genel nüfus içerisindeki yaygınlık oranlarının belirlenmesine iliŖkin pek çok araŖtırma yapılmıŖtır.
- AraŖtırma sonuçları sıralandığında en dŖk oran % 0.5, en yüksek oran ise % 23 olmaktadır.

- Araştırma sonuçlarında ortaya çıkan bu farklılıkların temel nedeni, araştırmalarda benimsenen zihinsel engelli tanımlarının ve izlenen yöntemlerin birbirinden farklı olmasıdır.
- Bununla birlikte araştırma sonuçları genellikle % 3 'ü göstermektedir .

Bu açıklamaya göre ülkemizin 70 milyonu aşan nüfusunda 2 milyondan fazla zihinsel engellinin bulunduğu tahmin edilebilir.

- Geleneksel yaygınlık değeri %3'ten hareket eden Kauffman ve Payne bu değerin yetersizliğin psikolojik sınıflandırma yapılarak ağırlık derecelerine göre dağılımı hafif grupta %2.3 orta grupta %0.6 ağır ve çok ağır grupta %0.1 olmaktadır.

- Zihinsel engel, öğrenme ve davranış problemi olan çocuklara hizmet veren her programda erkeklerin sayısı kızlardan fazladır.
- Zihinsel engelliliği gösterenlerin %90'ına yakını oluşturulan engellilikleri hafif derecede olanların pek çoğu okula başlayana değin farkına varılmazlar.

- Okula başladıklarında özellikle akademik çalışmalarda karşılaştıkları güçlüklerin bir sonucu olarak yetersizlik durumları ortaya çıkar.
- Bundan dolayı okul çağında zihinsel engel oranında ciddi artışlar olmaktadır.

- Ancak yapılan bütün araştırmalarda zihinsel engelliğin yalnızca zihinsel işlevlerde engellilik boyutu dikkate alınmıştır.
- AAMR'nin geri zekâlılık tanımında ikinci ölçüt olan uyumsuz davranışlarda yetersizlik boyutu araştırmalarda dikkate alınmamıştır.

- Çünkü uyumsal davranışları ölçmede pek çok zorluk bulunmaktadır.
- Bununla birlikte her iki ölçüt birlikte dikkate alındığında zihinsel engelli çocukların yaygınlık oranının % 1 olacağı tahmin edilmektedir.

• Eğitsel Sınıflandırmaya Göre Zihinsel Engelin Kendi İçindeki Dağılımı

Engel türü Engel yüzdesi

- 0-19 IQ çok ağır derecede %1.5
- 20-35 IQ ağır derecede %3.5
- 36-50 IQ öğretilbilir düzey %6
- 51-70 IQ eğitilebilir düzey %89

- Yaygınlık oranının, yaşanılan bölgenin şehir ya da kırsal olması, şehirdeki yaşamın, kırsaldaki yaşamdan daha karmaşık olması, değişken sosyo-ekonomik düzeyi, mevcut tutum, politika ve uygulamalardan önemli ölçüde etkilendiğini göstermektedir.

Eğitim Dúzenlemeleri

- Zihinsel engelli çocuklar **homojen bir grup** değildir. Bu çocukların zihinsel engellilik derecelerine bağlı olarak kendi içlerinde önemli **bireysel farklılıklar** göstermeleri onların eğitim gereksinimlerine de yansımaktadır.

Hafif Derecede Zihinsel Engelli Çocuklar

- Hafif derecede zihinsel engelli çocukların eğitimleri genellikle **normal ve özel sınıflarda** gerçekleşmektedir.
- Zorunlu olmadıkça özel gündüzlü ya da yatılı okullar önerilmemektedir.

- Zihinsel engelli çocuklara normal ve özel sınıflarda genellikle okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise düzeylerinde eğitim sağlanmaktadır.
- Günümüzde okul öncesi sınıflara ek olarak 0-3 yaş çocukları için “**uyaran sınıfları**” uygulamasına geçilmiştir.

- **Uyaran sınıflarının temel amacı**, bu kritik dönemde zihinsel engelli çocuklara ve ailelerine yardımcı olmaktır.
- Diğer taraftan da bu çocukların daha ileri eğitim gereksinimlerine uygun olarak ortaokul ya da lise sonrası eğitim programları uygulamalarına başlanmıştır.

Okul öncesi dönem:

- Hafif derecede zihinsel engelli çocukları ilkokul öncesinde belirleyebilmek çoğu kez güç olduğundan bu çocuklar için açılmış okul öncesi sınıflara yaygın olarak rastlanmamaktadır.

- Fakat normal çocukların gittiği okul öncesi sınıflarda zihinsel engelli olma riski taşıyan çocuklar için özel programlar uygulanmaktadır.
- Bu programlarla çocuğa ileride akademik öğrenmeler için gerekli olacak hazırlık becerileri kazandırılmaktadır.

• Bu becerilerin şunlardır:

- ☐ Sessiz bir biçimde oturma ve öğretmeni izleme becerisi,
- ☐ İşitsel ve görsel uyarınları ayırt etme becerisi,
- ☐ Verilen emirleri yerine getirme becerisi,
- ☐ Dili geliştirme becerisi,
- ☐ Kaba ve ufak kas devinimini geliştirme becerisi (kalemi tutma gibi),
- ☐ Özbakım becerileri geliştirme becerisi (ayakkabı bağlama, fermuarını kullanma),
- ☐ Grup durumlarında yaşıtlarıyla karşılıklı ilişkilerde bulunma becerisi.

- **İlkokul 1. Devre (6 – 10):**
- Hafif derecede zihinsel engelli çocukların bir kısmı ilkokulun ilk sınıflarında sınıftaki çalışmalarda yaşıtlarından geri kaldığı için farkına varılmaktadır.

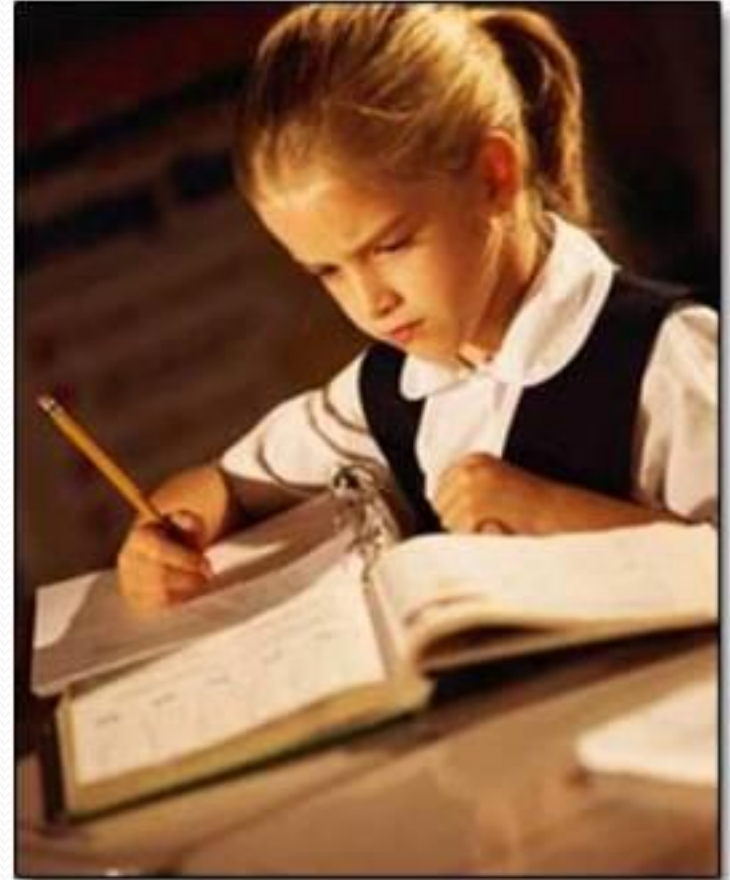

- Bu çocuklar için genellikle üç tür yerleştirme yaklaşımı vardır:
- ❖ Normal sınıfa devam etme, gezici öğretmen ya da kaynak öğretmenin yardımı,
- ❖ Özel sınıfa yerleşme, bazı okul çalışmalarında normal sınıfa katılma,
- ❖ Özel sınıfa tam olarak yerleşme.

- Çocuğun özellikleri ve mevcut olanaklar dikkate alınarak bu yaklaşımlardan hangisinin uygun olacağı kararlaştırılmaktadır.
- İlkokul I. devre eğitim programları, okul öncesi eğitim programlarının devamıdır.

- **İlkokul II. Devre (9 -13):**
Hafif derecede zihinsel engelli çocukların pek çoğu ilkokulun ilk yıllarında sınıflarda yapılan çalışmalar fazlaca yüksek düzeyde zihinsel işlevleri gerektirmediğinde farkına varılmazlar.

- Fakat ilkokulun ilk yıllarından sonra, akademik çalışmaların yoğunluk kazanması ve bu çalışmaların daha yüksek düzeyde zihinsel işlevleri gerektirmesi, hafif derecede zihinsel engellilerin fark edilmelerini sağlamaktadır.
- Bu nedenle hafif derecede zihinsel engelli çocuklara sağlanan özel eğitim olanakları bu devrede yoğunlaşmaktadır.

- Zihinsel engelli çocuk I. devrede açıklanan yerleştirme yaklaşımlarından birisine yerleştirilmektedir.
- II. devre eğitim programlarında çocuğun fiziksel, sosyal ve kişisel çevresini tanıması ve uyum sağlaması yanında, işlevsel akademik beceriler (okuma, yazma ve aritmetik) kazanmasına ağırlık verilmektedir.

- İşlevsel akademik becerilerden amaçlanan, günlük yaşama uyumu kolaylaştırıcı örneğin, gazetenin, sokak tabelalarının, telefon kullanma yönergesinin okunması, bir formun doldurulması, alışverişte para hesabının yapılması gibi becerilerdir.

Ortaokul ve Lise (13 -18):

- Geçmişte hafif derecede zihinsel engelli çocuklara sağlanan eğitim olanakları ilkokul düzeyiyle sınırlıydı.
- Günümüzde bu çocuklara ortaokul ve lise düzeylerinde özel eğitim olanakları sağlanmaya başlanmıştır.

İş eğitimi programları:

- Geçmişte çoğu hafif derecede zihinsel engelli genç ya da yetişkin beceri istemeyen işlerde çalışarak gereksinimlerini bütünüyle ya da kısmen karşılayabiliyorken günümüzde bu durum bir ölçüde devam etmektedir.

- Ancak son yıllarda otomasyonun gelişmesi zihinsel engelli çocukların iş eğitiminden geçmelerini gerekli kılmaktadır.
- Bu nedenle ortaokul ve lise sınıflarında iş eğitimi programları yaygınlaşmaktadır.

Orta Derecede Zihinsel Engelli Çocuklar

- Zekâ bölümü 55'in altında olanlar orta, üzerinde olanlar hafif derecede zihinsel engelli olarak kabul edilmektedirler.
- Ancak ayırım, iki gruba uygulanan eğitim programların birbirlerinden farklı kılmamaktadır.
- Örneğin, zekâ bölümünün 52 ya da 57 olması otomatikman çocuğun eğitim programını farklılaştırmamaktadır.

- Bununla birlikte, genellikle orta derecede zihinsel engelli çocukların eğitim programlarında akademik konulara hafif derecede zihinsel engelli çocukların eğitim programlarına göre daha az önem verilmektedir.
- Bu çocukların eğitim programlarında, çocuğun sosyal çevresine uyum sağlaması için gerekli olan becerilerin kazandırılmasına çok önem verilmektedir.

- Bu çocukların eğitimleri genellikle **özel sınıf, okul ve korumalı iş yerlerinde** sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra çocuğa kendi evinde ve grup evlerinde sağlanan eğitim programları bulunmaktadır.

- Orta derecede zihinsel engelli çocukların tanınmalarının kolay olması nedeniyle, uyarın ve okul öncesi sınıflarına zihinsel engelli olarak tanınmış çocuklar yerleştirilmektedir.

- Uyarı ve okul öncesi sınıflarda uygulanan programlarda aile eğitimi önemli olup ailenin eğitimde etkin rol oynaması sağlanmaktadır.

- **İlkokul ve ortaokul sınıfları:** Bu sınıflarda uygulanmakta olan **eğitim programlarının temel amacı**, orta derecede zihinsel engelli çocukların mümkün olduğunca **bağımsız olmalarını sağlamaktır**.

- Bunun için çocuklarda günlük yaşam ve iş ile ilgili becerilerin geliştirilmesi gerekmektedir.

- Orta derecede zihinsel engelli çocuklarda; ilkokul sınıflarında iş öncesi eğitimi, ortaokul sınıflarında ise iş eğitimi, hafif derecede zihinsel engelli çocuklarda olduğundan daha önemlidir.

- Günümüzde orta derecede zihinsel engelli çocukların eğitimlerinde işlevsel akademik becerilere yer verilmesi gerektiğini özel eğitimciler savunmaktadırlar.

- **Korumalı iş yerleri:** Bu kurumlar zihinsel engelli çocukların iş eğitimlerini gerçekleştirmek için düzenlenmiş eğitim ağırlıklı iş yerleridir.

- Burada çocuklara iş eğitimi ve iş eğitimi sonrası istihdam olanakları sağlandığı gibi, dışarıdaki bir işe geçiş aşamasında o işe ilişkin hazırlık programları da uygulanmaktadır.

- Ekip çalışmasını gerektiren korumalı iş yerlerinde ekibin çekirdeğini iş ğretmeni ve danışmanları oluşturmaktadır.

- Son yıllarda, okul-işyeri çalışma programları içerisinde orta derecede zihinsel engelli çocuklara iş eğitimi ve istihdam olanaklarının sağlanması yönündeki uygulamalar yaygınlaşmaya başlamıştır.

- İlkokulun ileri sınıflarında uygulanmasına başlanılan bu programlarda çocuk bir taraftan iş eğitiminden geçirilirken diğeri yandan yarım zamanlı olarak gerçek bir iş yerine yerleştirilmektedir.

- Bu uygulamada okulda gerçekleştirilen eğitim çalışmalarının sonuçları gerçek iş ortamlarında gözlenmekte, buna göre iş eğitimi programlarına yn verilmektedir.

Ağır ve Çok Ağır Derecede Zihinsel Engelliler

- Geçmişte ağır ve çok ağır derecede zihinsel engelli çocukların eğitimlerinin ihmal edildiği grlmektedir.
- Bu nedenleri deneyimli eğitici personel eksikliği, uygun eğitim programlarının olmayışı ve yetkililerin bu çocukların eğitim gereksinimleriyle yeterince ilgilenmemeleri olarak sıralanabilir.

- GÜNÜMÜZDE BU ÇOCUKLARA GEREKLİ ÖZEL EĞİTİM OLANAKLARI SAĞLANMAYA BAŞLANMIŞTIR.
- AĞIR VE ÇOK AĞIR DERECEDE ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARA ÖZEL GÜNDÜZLÜ YA DA YATILI OKULLARDA ÖZEL EĞİTİM OLANAKLARI SAĞLANMAKTADIR.
- GÜNÜMÜZDE BU ÇOCUKLARA NORMAL OKULLARIN NORMAL SINIFLARI AÇILMAYA BAŞLAMISHTIR.

- Uyum işlevlerindeki sürekli geriliğin bir sonucu olarak “24 saat geri” olarak adlandırılan ağır ve çok ağır derecede zihinsel engelli çocukların eğitim amaçları temelde diğer zihinsel engelli çocukların eğitim amaçlarından farklı değildir.

- Ancak düşük düzeydeki işlevleri nedeniyle eğitim programlarında öz bakım, dil ve hareket becerilerine daha fazla önem verilmektedir.
- Ağır ve çok ağır derecede zihinsel engelli uyumsuz davranışlar diğer zihinsel engellilere göre daha yaygın olup uyumsuz davranışlar daha ağır derecededir.

- Bu çocuklarda sıklıkla görülen uyumsuz davranışların başında basmakalıp (gözleri ovuşturmak, elleri çırpma gibi kısa bir süre içerisinde sıklıkla tekrarlanan) davranışlar ve kendini yaralayıcı (saçlarını çekme, kafasını vurma gibi) davranışlar yer almaktadır. Bu davranışların nedenleri bilinmemektedir.

- Bazılarına göre neden, çocuğun çevresel ve sosyal uyaranlardan aşırı derecede soyutlanmasıdır.
- Bu durumda çocuk gereksinim duyduğu ancak çevresinden alamadığı uyaranları kendisi yaratmaktadır.

- Zihinsel yetersizliğe sahip çocukların eğitiminde esas olan nokta çocuğun bireysel özellikleri ve eğitsel gereksinimleri doğrultusunda uygun yöntemle karar vermedir.

**ZİHİN ENGELLİ
ÇOCUKLARIN
EĞİTİMİNDE
YAŞANAN
SORUNLAR**

SORULAR

1) Zihinsel yetersizliğin tanımı ile ilgili girişimler ilk kez 18.yy da nerede ortaya çıkmıştır ?

INGILTÈRE

2)Özel eğitime muhtaç çocuklar kanunu
hangi yılda yürürlüğe girmiştir?

1983

3) Geçmiş yaşantılarındaki başarısızlıklarından dolayı zihin engelli çocukların yaşadıkları öğrenememe durumuna ne ad verilir ?

ÖĞRENİLMİŞ
ÇARESİZLİK

4) Zihinsel engelliliği gösteren en belirgin etmen nedir ?

GEÇ
KONUŞMAYA
BAŞLAMA

5) Zeka düzeyi (IQ) 55 'in altında olan zihin engellilerin oluşturduğu sınıfın adı nedir ?

ORTA DERECEDE ZİHİN ENGELLİLER